
Husein Dozo

VRAĆANJE ŠERIJATU

SAVREMENA SVJETSKA POLITIČKA I NAUČNA JAVNOST prećutkuju i prividno ne pokazuju dovoljno interesa prema gornjem pitanju koje se veoma naglašeno i gotovo plebiscitarno postavlja i ističe kao vrlo bitan zahtjev novijeg buđenja islamskog svijeta. Svakako da ovaj zahtjev nije nikakva improvizacija niti, pak, samo plod emocionalnog uzbuđenja i reagovanja. On, bjelodano, ima dublje povijesne pretpostavke i socijalno-psihološke komponente. Vjerovatno, da upravo zbog onoga što se krije u tim pretpostavkama i komponentama, a što ovom zahtjevu daje izuzetan smisao i značaj, Zapad bi htio da ga ignoriše ili, u najmanju ruku, da ga devalvira i prikaže reakcionarnim. Islamska revolucija u Iranu donekle je prisilila i provocirala svjetsku javnost da se malo više, željela ona to ili ne željela, pozabavi spomenutim zahtjevom. Osjeća se čak i kod najuzdržanijih krugova neskrivena tendencija očitog oponiranja. Čuju se sve glasnija i otvorenija mišljenja da zahtjev vraćanja Šerijatu krije u sebi opasnost povratka u srednji vijek i na metode teokratskog despotizma.

Pokušaćemo najprije da ovaj zahtjev stavimo u njegove odgovarajuće povijesne okvire i da ga lociramo na pravo mjesto.

Rekli smo da zahtjev vraćanja Šerijatu nije plod improvizacije. On ima mnogo dublje razloge. Mogli bismo ih svesti na slijedeće:

Svaki musliman je obavezan da živi prema propisima islama. U Kur'anu se ta obaveza potvrđuje na više mjesta. Oni koji se ne pridržavaju obaveze označeni su kao nevjernici (Maide, 44) nasilnici (Maide, 45) i grješnici (Maide, 47). Kur'an nas obavještava da je u tom smislu upozoravao ranije narode i

naglašavao im da se drže propisa Tevrata i Indžila, obraćajući se Muhamedu, a. s., kao posljednjem Božijem poslaniku i upozoravajući ga na tu obavezu. Kur'an kaže:

A tebi objavljujemo Knjigu istine da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi, prema onom što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim i ne odstupaj od Istine, koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će više dobra učiniti. Allahu ćete se svi vratiti pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za zahtjevima njihovim . . . (Maide, 48 i 49).

Pored toga muslimani su, usprkos periodu dekadence, otuđivanja i raznih deformacija, svjesni povijesne uloge islama ne samo u odnosu na njihov razvoj nego i u razvoju opće ljudske misli. Doprinos islama u tom pogledu bio je veoma značajan. On je u razvoju čovječanstva obilježio posebnu epohu i dao joj specifičan svoj pečat. Snažno je pokrenuo i inspirisao dalji razvoj ljudske misli. U sučeljenju sa ranijim civilizacijama i religijama znao je da na osnovu svojih originalnih kriterija i mjerila izvrši revalorizaciju cjelokupnog ranijeg iskustva i duhovnog naslijeđa. U svom širenju on je konkretno došao u područje uticaja i tragova drevne helenističke, perzijske, indijske i kineske kulture. Sve što je zatekao i otkrio u tim kulturama i religijama pozitivnog i nepreživjelog i neprevladanog, islam je usvajao i oživljavao i uključivao u proces daljeg kretanja. Najobičnija je podvala da je rušio sve što nije islamsko. Tako je nastala najočitija insinucija o spaljivanju aleksandrijske biblioteke od halife Omera, koja se, nažalost, još tendenciozno tu i tamo ponavlja. Činjenica je da islam gaji kult knjige. U tradiciji muslimana je poseban odnos prema papiru. Smatra se velikim grijehom pogaziti papir, sjesti na njega, ili ga unijeti u zahod (WC) i njime se očistiti. Sve to isključivo zbog toga što se na papiru piše knjiga i širi nauka. Zna se da su islamski vladari i vojskovođe u mirovne ugovore sa neprijateljem unosili kao osnovni zahtjev isporuku određenih naučnih djela. Zarobljenici su se otkupljivali ako bi opismenili određen broj muslimana. Nauka u očima islama predstavlja najveću vrijednost. Čovjek kao nosilac nauke i saznanja popeo se na pijedestal Božijeg namjesnika na Zemlji kojem je čitav kosmos stavljen na raspolaganje.

Muslimani su uvijek bili svjesni — nekad manje a nekad više — da za sve ono što su u povijesti ostvarili i stvorili na svim poljima života, zasluga pripada

islamu. On ih je izveo iz pustinje u svijet nauke i kulture, iz tmine u svjetlo, od beduina stvorio nosioce visokih etičkih vrijednosti. Općenito, on ih je uveo u povijest. Sa islamom je počela nova povijest svih naroda koji su ga prihvatili. To se jednako odnosi na arapske i nearapske narode (adžem). Svi su se, i u svim krajevima svijeta, oformili kao poseban identitet sa vlastitom kulturom, vrijednostima i povijesti. Nepobitno je da je u sudbini svih muslimanskih naroda islam igrao najpresudniju ulogu i vršio najpresudniji uticaj.

Prilično dug i težak period dekadence kojeg su preživljavali muslimani, a čiji se tragovi i opterećenja još osjećaju, nije značio određivanje i otuđivanje od islama. Prije bismo to mogli nazvati mirovanjem, zatvaranjem u sebe poput puža kada se zavlači u školjku koju nosi na sebi, ili poput ježa kada se ovije svojim bodljikavim plaštem. Očito, specifičan i karakterističan vid samoodbrane u trenutku jednog povijesnog predaha. Muslimani su na taj način htjeli da po svaku cijenu sačuvaju svoje vrijednosti. Nisu dozvolili da ih izgube. Vjerovali su i znali da bi time izgubili i svoje povijesno biće. Islam je i tu, u toj hermetički zatvorenoj situaciji, prividnoj izolaciji i pasivizaciji, pokazao neizmjernu snagu i vitalnost. U najtežim časovima i kritičnim situacijama uvijek je osvježavao nadom, pouzdanjem i vjerom u Boga i u sebe. Musliman, bez obzira na kataklizme kroz koje je prolazio, nikada nije pao u očaj, i nikada nije izgubio nadu u Božiju pomoć i bolju budućnost. Osjećao je u sebi duhovnu snagu, iako u latentnom stanju, koja ga je držala i ulijevala nadu. Muslimanske mase nisu se nikada kolebale. Kolebanja i nedoumice moglo je biti kod inteligencije pa i kod uleme. Mase su uvijek vjerovala u islam.

U savremenom buđenju muslimana islam je zacijelo odigrao i igra glavnu ulogu. U svim otporima i revolucijama u islamskom svijetu predstavljao je pokretačku snagu, iako su u mnogim slučajevima sekularističke snage uspjele poslije pobjede da uzmu vlast u svoje ruke i zahvaljujući vanjskim međunarodnim snagama, nametnu se narodu i iznevjere njihove želje i principe revolucije. Bilo je i takvih anomalija da šef države ne zna maternji jezik, jezik svoga naroda. Bilo je slučajeva najgrubljeg progona vjere i nečuvenog ponižavanja samog Kur'ana. Sve je to činjeno pod uticajem stranih i tuđih ideja i sistema. Najveći dio političkih, prosvjetnih, kulturnih, ekonomskih i drugih kadrova u islamskim zemljama odgajan je i školovan u evropskim školama i u duhu evropske misli.

Na drugoj strani imamo jedan broj zemalja koje tvrde da, tobože, provode i primjenjuju Senat. Treba bez ikakva ustručavanja reći da je tu vrlo malo, gotovo

nimalo Šerijata. Upravo u tim zemljama do jučer su vladali ne samo feudalni, nego čak i robovlasnički odnosi. U tim zemljama ropstvo je nedavno zvanično ukinuto. Tek prošle, 1980. godine u jednoj, a u drugoj prije nekoliko godina.

Zapadna misao se u islamskim zemljama dvojako kompromitovala i diskvalifikovala. Prije svega ona se u tim zemljama predstavila u vidu ekspanzionističkih i eksploatatorskih osvajanja. Tu se izrazito ispoljila kao porobljivačka i izrabljivačka sila.

Pored toga ona se ponašala u islamskim zemljama kao negator i deformator islama, njegovih vrijednosti i duhovnog naslijeđa. Nastajući i rađajući se u uvjetima sukoba sa crkvom još u srednjem vijeku, ona je u sebe sve više poprimala sekularističko-pozitivističke elemente da bi na kraju, u naše vrijeme, prerasla i dobila obilježje materijalističko-marksističkog učenja koje negira postojanje Boga.

Upravo zbog nedostatka ovog duhovnog elementa i zbog njene isključivo sekularističko-laicističke naravi, evropska misao se dovoljno potvrdila kao nesposobna da riješi problem čovjeka. Dovela ga je u dosta složenu situaciju i zamršen lavirint. Našoj civilizaciji, kako prognozira E. From, ozbiljno prijeti brodolom. Većina ljudi, ističe on, mora shvatiti da se ovako više ne može. Ovim načinom života nismo i ne možemo biti sretni. Vjerujem da će se pojaviti ljudi koji će ukazati na tu istinu na jedan uvjerljiv način. Pomišljam na velike likove proroka koji su se u historiji pojavljivali u ovakvim kritičnim trenucima.

Mislim da ćemo sada u kontekstu gornjih činjenica moći mnogo bolje shvatiti zahtjev vraćanja Šerijatu. Nije teško uvidjeti njegov dublji smisao i opravdanje. Taj zahtjev predstavlja odgovor na pitanje koje je veoma aktuelno. Ono se nije postavilo samo pred muslimane. Danas svi pitaju: 'Kuda ideš, čovječe?!' — 'Quo vadis, domine', pitanje koje je izgovorio Sveti Petar kada je vidio kako Isaa, a. s., (Isus) vode na Golgotu. Niko ne može poreći da se savremeni čovjek primiče svojoj golgoti. Čuli smo o tome glas Eriha Froma, jednog od najvećih poznavalaca savremenog svijeta. I ne samo Froma. Mnogi upozoravaju na predstojeći brodolom naše civilizacije. Sada je, kako i From navodi, samo pitanje da li će biti dovoljno čamac za spašavanje.

Ako su muslimani uočili, spoznali i postali svjesni ove i ovakve situacije i već počeli da razmišljaju o čamcima za spašavanje, šta bi u tome bilo čudno i ko bi mogao imati bilo kakvo pravo da im na to prigovori? Neka se spašava svako onako kako umije, jer na to ima neprikosnoveno pravo. Izlaz u vraćanju Šerijatu ne znači okretanje prošlosti i vraćanje natrag. On znači traženje onoga

što nedostaje u savremenom životu – duhovne etičke komponente koju islam zaista može ponuditi. Savremena civilizacija našla se pred brodolomom upravo zbog toga što joj nedostaje ova komponenta i što počiva isključivo i samo na materijalnoj komponenti, i što, ustvari, čini osnovnu karakteristiku evropske misli i obadva njena dijela.

Ona nudi samo kruh, a od samog kruha se ne živi ♦